

Jaarrapport 2011

CENTRA VOORTPLANTINGS TECHNIEKEN PAARD

Jaarrapport 2011

Vlaamse overheid | Beleidsdomein Landbouw en Visserij

CENTRA VOORPLANTINGSTECHNIEKEN PAARD

JAARRAPPORT 2011

Entiteit: Departement Landbou en Visserij

Afdeling: Duurzame Landbouontwikkeling

Auteurs(s): ir. Hanne GEENEN

Datum: 28/09/2012

COLOFON

Vlaamse overheid

Samenstelling

Entiteit: Departement Landbouw en Visserij

Afdeling: Duurzame Landbouwontwikkeling

Verantwoordelijke uitgever

Jules Van Liefveringe, Secretaris-generaal

Depotnummer

D/2012/3241/252

Lay-out

Carine Van Eeckhoudt, Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling

Druk

Vlaamse overheid

Een digitale versie vindt u terug op

[www.vlaanderen.be/landbouw/publicaties/CENTRA VOORTPLANTINGSTECHNIEKEN PAARD JAARRAPPORT 2011](http://www.vlaanderen.be/landbouw/publicaties/CENTRA_VOORTPLANTINGSTECHNIEKEN_PAARD_JAARRAPPORT_2011)

Aansprakelijkheidsbeperking

Deze brochure werd door het Vlaams Gewest met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt evenwel geen enkele garantie gegeven omtrent de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze brochure. De gebruiker van deze brochure ziet af van elke klacht tegen het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie. In geen geval zal het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

De informatie uit deze uitgave mag worden overgenomen mits bronvermelding.

INHOUD

1	INLEIDING.....	1
2	RESULTATEN SEIZOEN 2011	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Erkende centra	5
2.3	Spermawinning.....	6
2.3.1	Aantal ingezette hengsten.....	6
2.3.2	Aantal dosissen sperma	7
2.3.3	Verdeling per provincie	9
2.4	Inseminatie	9
2.4.1	Aantal ingezette hengsten.....	10
2.4.2	Aantal geïnsemineerde merries	10
2.4.3	Verdeling per provincie	11
2.4.4	Drachtigheidsresultaat	12
2.5	Embryotransplantatie.....	13
3	ROL VAN HET DEPARTEMENT LANDBOUW EN VISSERIJ	15
3.1	Fokkerij - stamboekwerking	15
3.2	Fokkerij – centra voortplantingstechnieken paard.....	15
4	BESLUIT.....	17
	FIGURENLIJST	19
	TABELLENLIJST.....	19

1 INLEIDING

Het jaarrapport 2011 over de centra voor voortplantingstechnieken bij paarden bevat een aantal kengetallen over de winning van sperma, de inseminatie van merries en embryo-transplantatie tijdens het seizoen 2011.

Om deze activiteiten te mogen uitvoeren moet een centrum beschikken over de nodige erkenningen. Deze erkenningen worden afgeleverd door de Vlaamse overheid in het geval van nationale handel en door de federale én Vlaamse overheid in het geval van intracommunautaire handel.

Op 31 december 2011 waren er 102 centra erkend bij de Vlaamse overheid voor één of meerdere activiteiten. Jaarlijks geven deze centra in het voorjaar een overzicht van hun activiteiten met betrekking tot het voorgaande seizoen. Deze resultaten worden verwerkt tot een jaarverslag en vergelijking met de resultaten van voorgaande jaren, geeft waardevolle informatie over tendensen in de sector.

De afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling dankt de bedrijfsleiders van de centra voor het ter beschikking stellen van deze informatie.

2 RESULTATEN SEIZOEN 2011

2.1 Inleiding

Het winnen, behandelen en/of bewaren van sperma, eicellen en embryo's, bestemd voor derden, mag uitsluitend uitgevoerd worden door centra die daartoe een erkenning hebben.

Op 1 januari 2011 trad het Besluit van de Vlaamse Regering van 19 maart 2010 betreffende de organisatie van de fokkerij van voor de landbouw nuttige huisdieren in werking. Dit besluit staat ook bekend als het Fokkerijbesluit.

Het Fokkerijbesluit bepaalt in artikel 35 het volgende: "Voor het winnen of opslaan van sperma, eicellen en embryo's van paardachtigen is een erkenning vereist met het oog op het in de handel brengen ervan onder de vorm van een verkoop, een bezit met het oog op verkoop, een aanbieding voor verkoop en iedere beschikbaarheidsstelling, levering of overdracht aan derden tegen of zonder vergoeding, met het oog op gebruik".

De erkende centra mogen bovendien enkel sperma winnen, bewaren, insemineren of verhandelen van hengsten die door een erkende vereniging of organisatie van fokkers toegelaten zijn tot de voortplanting. Deze hengsten beschikken over dekcertificaten en hun nakomelingen kunnen ingeschreven worden in het stamboek van een erkende vereniging of organisatie van fokkers.

De centra die sperma, eicellen of embryo's winnen die uitsluitend bestemd zijn voor de nationale handel, worden erkend door de Vlaamse overheid. Het Departement Landbouw en Visserij houdt toezicht op het vervullen van de erkenningsvoorwaarden. Dit zijn voorwaarden met betrekking tot:

- o infrastructuur en uitrusting waaraan het centrum moet voldoen
- o zoötechnische voorwaarden waaraan donorhengsten moeten beantwoorden
- o administratieve voorwaarden waaronder de productie en de handel van sperma, eicellen en embryo's moet gebeuren.

De werking van de centra wordt minstens 1 keer per jaar gecontroleerd door een ambtenaar van het departement.

De centra die sperma, eicellen of embryo's winnen, die ook bestemd zijn voor de intracommunautaire handel, worden zowel erkend door de Vlaamse overheid als door de federale overheid, namelijk door het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV).

- o De Vlaamse overheid is in dit geval bevoegd voor de zoötechnische en administratieve voorwaarden.
- o De federale overheid is bevoegd voor de voorwaarden betreffende infrastructuur en uitrusting van het centrum en de sanitaire aspecten waaraan donorhengsten en donormerries moeten voldoen.

Ook de werking van deze centra wordt minstens 1 keer per jaar gecontroleerd door een ambtenaar van het Departement Landbouw en Visserij voor wat betreft het zoötechnische en administratieve aspect. Het FAVV staat in voor de controles aangaande infrastructuur, uitrusting en sanitaire aspecten.

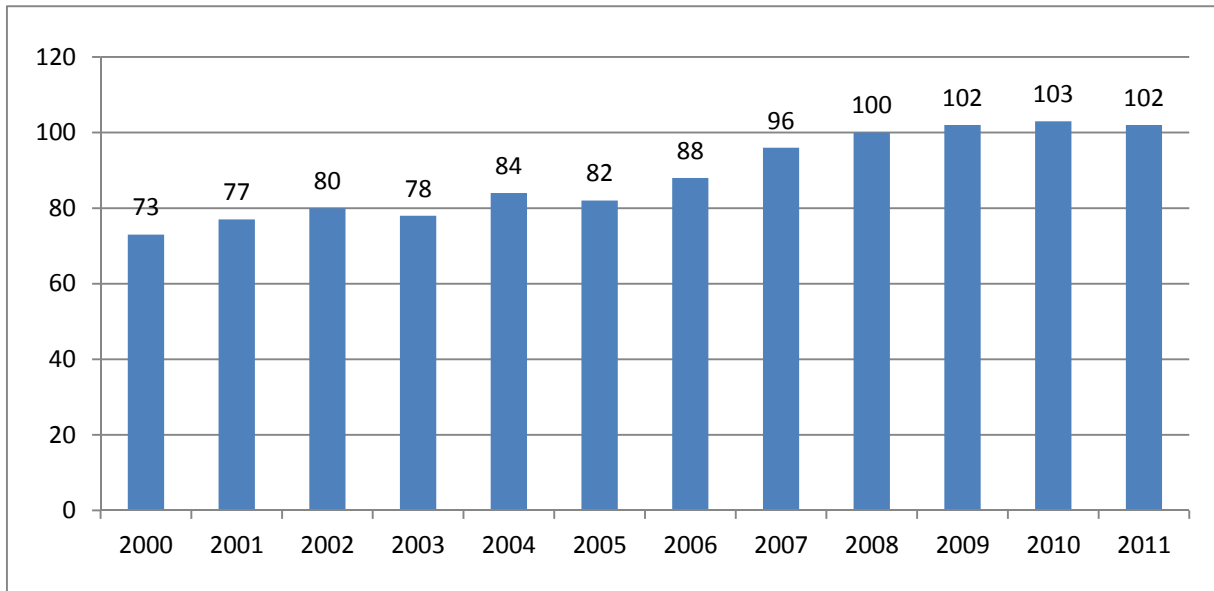
De onderstaande tabel 1 geeft een overzicht van de activiteiten waarvoor een erkenning verleend wordt samen met de bevoegde overheid.

Tabel 1. Overzicht van te erkennen activiteiten en bevoegde overheid

Activiteit	Overheid die de erkenning verleent
Winning van sperma - nationaal	Vlaamse overheid
Opslag van sperma – nationaal	Vlaamse overheid
Winning van sperma - intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Opslag van sperma - intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Winning van embryo's - nationaal	Vlaamse overheid
Opslag van embryo's – nationaal	Vlaamse overheid
Winning van embryo's - intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Opslag van embryo's – intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Winning van eicellen – nationaal	Vlaamse overheid
Opslag van eicellen – nationaal	Vlaamse overheid
Winning van eicellen – intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV
Opslag van eicellen - intracommunautair	Vlaamse overheid + FAVV

2.2 Erkende centra

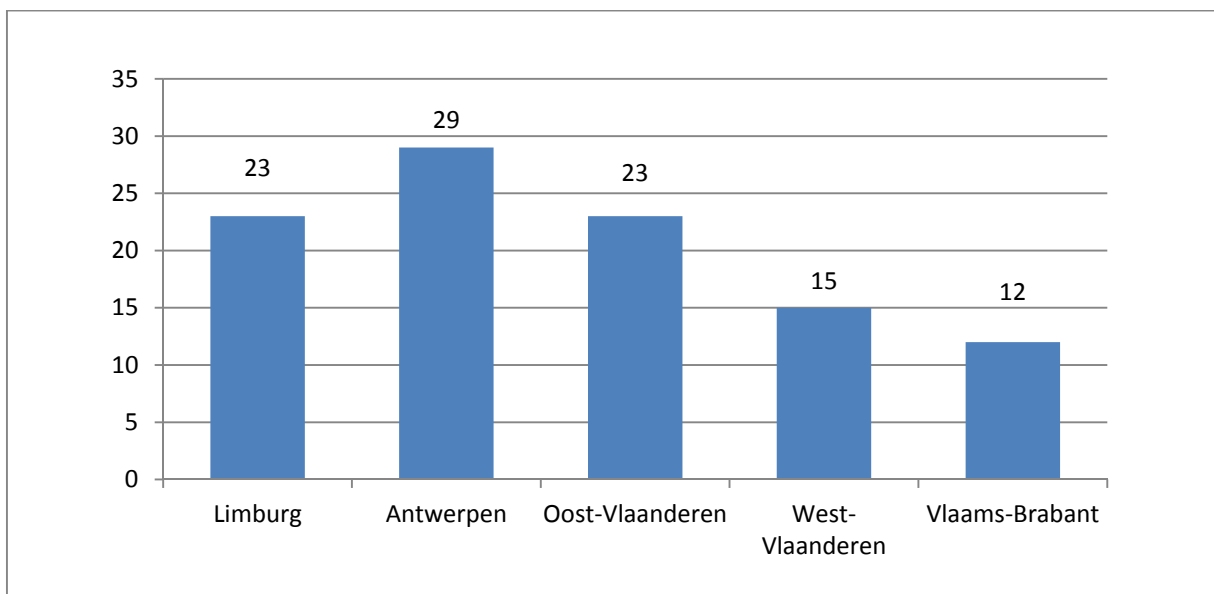
In 2011 waren er in Vlaanderen 102 centra erkend waarop één of meerdere van de hierboven vermelde activiteiten plaats hadden. In tegenstelling tot de lichte stijging van de voorgaande jaren, is er dit jaar sprake van een stagnatie (figuur 1).

Figuur 1. Evolutie van het aantal erkende centra in Vlaanderen

In vergelijking met 2010, hebben 4 centra hun activiteiten en bijhorende erkenning stopgezet in de loop van 2011 terwijl er 3 nieuwe centra zijn bijgekomen.

De centra liggen verspreid over de verschillende provincies waarbij Antwerpen het hoogste aantal centra heeft en Vlaams-Brabant het laagste aantal (figuur 2).

Figuur 2. Verdeling van de erkende centra in Vlaanderen

Onderstaande tabel 2 geeft een overzicht van het aantal erkende activiteiten per provincie. Eenzelfde centrum kan een erkenning hebben voor verschillende activiteiten.

Tabel 2. Overzicht van de erkende activiteiten per provincie

	Sperma				Embryo			
	Winning		Opslag		Winning		Opslag	
	Nat.	IC	Nat.	IC	Nat.	IC	Nat.	IC
Limburg	13	5	16	6	3	0	3	0
Antwerpen	24	3	25	3	2	1	2	1
Oost-Vlaanderen	15	3	19	3	6	1	6	1
West-Vlaanderen	7	6	8	6	5	1	5	1
Vlaams-Brabant	10	2	10	2	1	1	1	1

Er is bovendien in Vlaanderen sinds 2011, 1 centrum erkend voor de winning en opslag van eicellen voor de intracommunautaire handel.

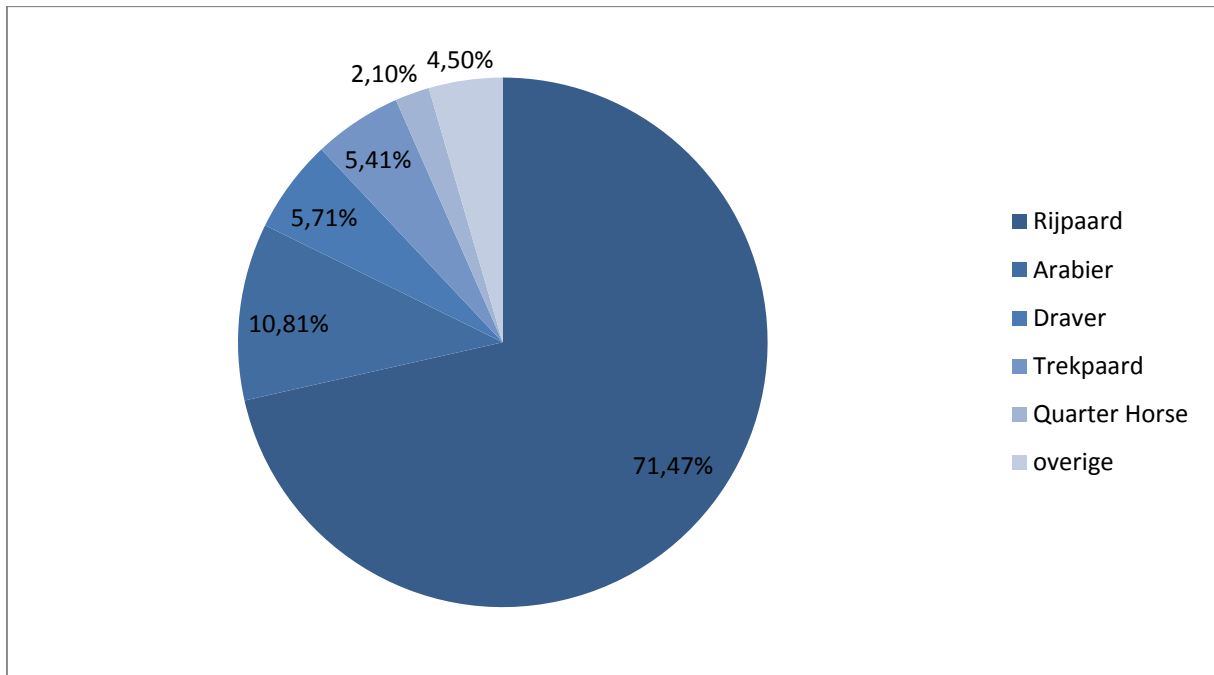
2.3 Spermawinning

Enkel sperma dat gewonnen wordt op een erkend centrum mag verhandeld worden en gebruikt worden voor inseminatie van merries van derden. Bovendien mag er op deze centra enkel sperma gewonnen worden van hengsten die door een erkend stamboek zijn toegelaten tot de voortplanting.

2.3.1 Aantal ingezette hengsten

In 2011 waren er in totaal 333 actieve hengsten aanwezig op de centra voor spermawinning. Dit aantal is een stijging in vergelijking met 2010, toen er 315 actieve hengsten aanwezig waren.

In de onderstaande figuur 3 wordt het aantal actieve hengsten getoond per type/ras. Het merendeel van de ingezette hengsten zijn rijpaarden. Dit zijn paarden die goedgekeurd zijn tot de voortplanting voor stamboeken zoals Zangersheide (Z), Belgisch Warmbloedpaard (BWP), Belgisch Sportpaard (SBS), Koninklijk Warmbloed Paardenstamboek Nederland (KWPN), Selle Français (SF), Holstein, Anglo European Studbook (AES),... Een hengst kan voor één of meerdere stamboeken goedgekeurd zijn tot de voortplanting. De term overige in figuur 3 omvat de rassen Andalouziër, Arabo-fries, Irish-cob, Lipizzaner en Paso Peruano alsook enkele pony's.

Figuur 3. Actieve hengsten aanwezig op de centra voor spermawinning, per type/ras

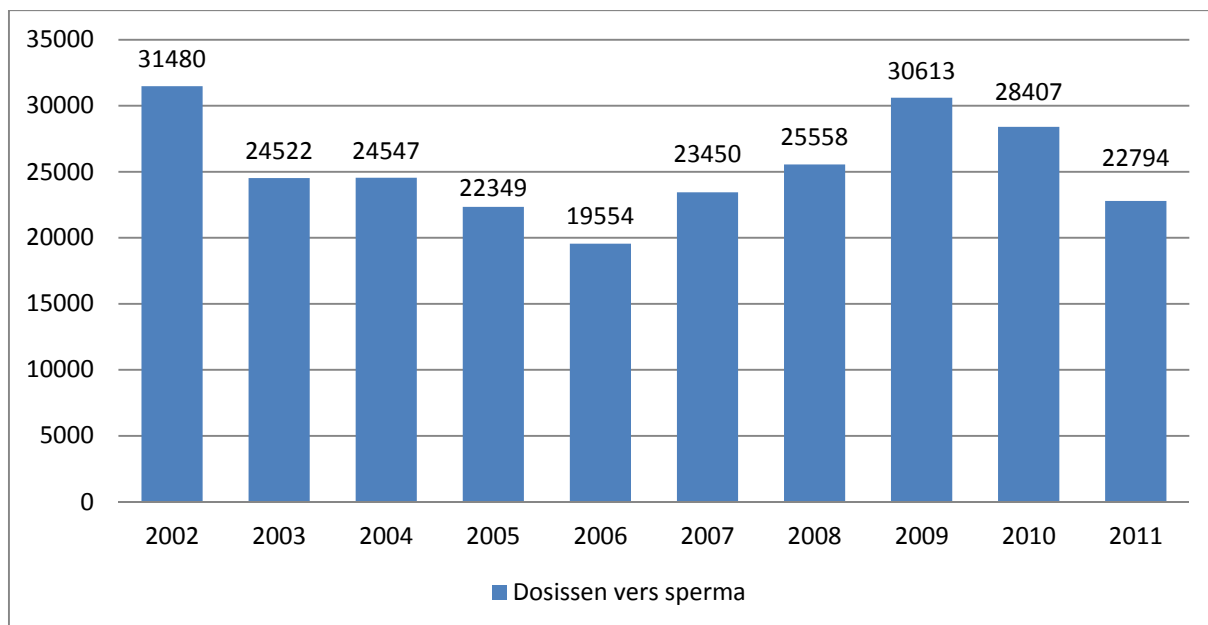
Er werd op 70 centra sperma gewonnen van 351 hengsten. Dit aantal ligt hoger dan de 333 actieve hengsten hierboven vermeld omdat sommige hengsten naar meerdere centra gingen voor spermawinning. Gemiddeld werd er op de centra sperma gewonnen van 5 hengsten. Er is veel variatie in het aantal hengsten per centrum, zo zijn er een aantal centra met slechts 1 actieve hengst terwijl één centrum sperma heeft gewonnen van 42 hengsten tijdens het seizoen 2011. Er waren 9 centra waar meer dan 9 hengsten stonden voor spermawinning. Hiervan waren er 2 gelegen in Limburg, 2 in Antwerpen, 2 in Vlaams-Brabant en 3 in Oost-Vlaanderen.

2.3.2 Aantal dosissen sperma

Vanaf 2011 wordt er een duidelijk onderscheid gemaakt tussen het aantal dosissen vers sperma en het aantal rietjes diepvriessperma. Een dosis vers sperma is in principe die hoeveelheid vers sperma die nodig is om één merrie te insemineren met een goede kans op drachtigheid. De dosis die nodig is om één merrie te insemineren met diepvriessperma, bestaat gewoonlijk uit een aantal rietjes diepvriessperma. Dit benodigde aantal wordt onder andere bepaald aan de hand van de kwaliteit van het sperma en de invriesbaarheid. Dit kan verschillen van hengst tot hengst alsook van dag tot dag.

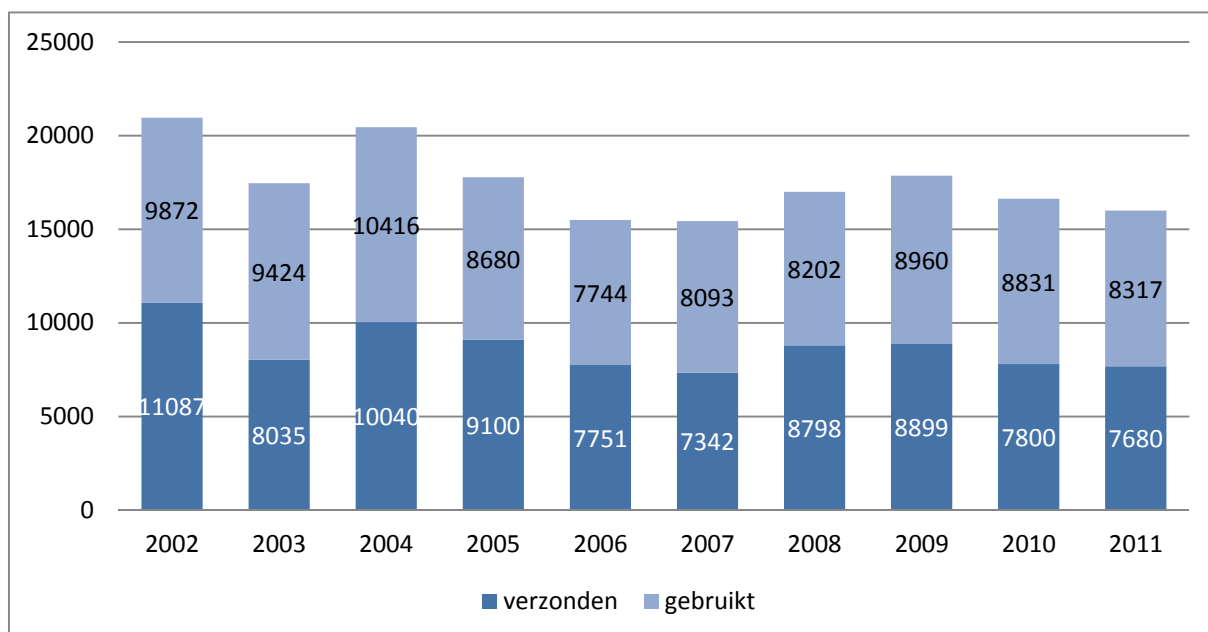
- Vers sperma

In 2011 werden er van 259 hengsten in totaal 22.794 dosissen vers sperma gewonnen op de centra. Dit is een daling van 19,76% ten opzichte van 2010 (figuur 4). Deze daling is deels te wijten aan de nieuwe wijze van bevraging die werd doorgevoerd in 2011 waarbij er nu expliciet een onderscheid wordt gemaakt tussen het aantal verse dosissen en het aantal diepvriesrietjes. Anderzijds was er in 2011 een duidelijke daling van de activiteit waar te nemen in de centra, te verklaren door de algemene economische crisis.

Figuur 4. Evolutie van het aantal gewonnen dosissen sperma

Van het aantal geproduceerde verse dosissen werden er 8.317 dosissen gebruikt op de centra zelf en 7.680 dosissen werden verzonden naar buiten de centra (figuur 5). In vergelijking met 2010 daalde dus zowel het aantal verzonden als het aantal gebruikte dosissen.

Figuur 5. Evolutie van het aantal gebruikte en verzonden verse dosissen

- Diepvriessperma

In 2011 werden 21.805 rietjes van 94 hengsten sperma gewonnen om in te vriezen op 10 erkende centra. Dit geeft aan dat een klein aantal centra zich gespecialiseerd heeft in het invriezen van sperma. Het merendeel van het aantal gewonnen rietjes wordt opgeslagen op het centra van winning of verzonden naar een ander centrum.

2.3.3 Verdeling per provincie

Tabel 3 geeft het gemiddeld aantal gewonnen verse dosissen weer per centrum voor de verschillende provincies. Hierbij is enkel rekening gehouden met centra die in 2011 actief waren wat betreft spermawinning. In Oost-Vlaanderen werd het hoogste aantal verse dosissen gewonnen per centrum terwijl West-Vlaanderen laagste aantal verse dosissen per centrum heeft.

Tabel 3. Gemiddeld aantal gewonnen verse dosissen per centrum, per provincie

Provincie	Aantal centra	Aantal gewonnen dosissen	Gemiddeld
Limburg	14	4.946	353,29
Antwerpen	23	6.620	287,83
Oost-Vlaanderen	16	8.746	546,63
West-Vlaanderen	11	843	76,64
Vlaams-Brabant	8	1.639	204,88
		Gemiddeld	316,58

Tabel 4 geeft de situatie weer voor het aantal rietjes diepvriessperma. Uit deze tabel 4 blijkt dat het grootste aantal rietjes gewonnen wordt in Limburg.

Tabel 4. Aantal gewonnen rietjes diepvriessperma per provincie

Provincie	Aantal gewonnen rietjes
Limburg	10.931
Antwerpen	2.368
Oost-Vlaanderen	4.465
West-Vlaanderen	469
Vlaams-Brabant	3.616

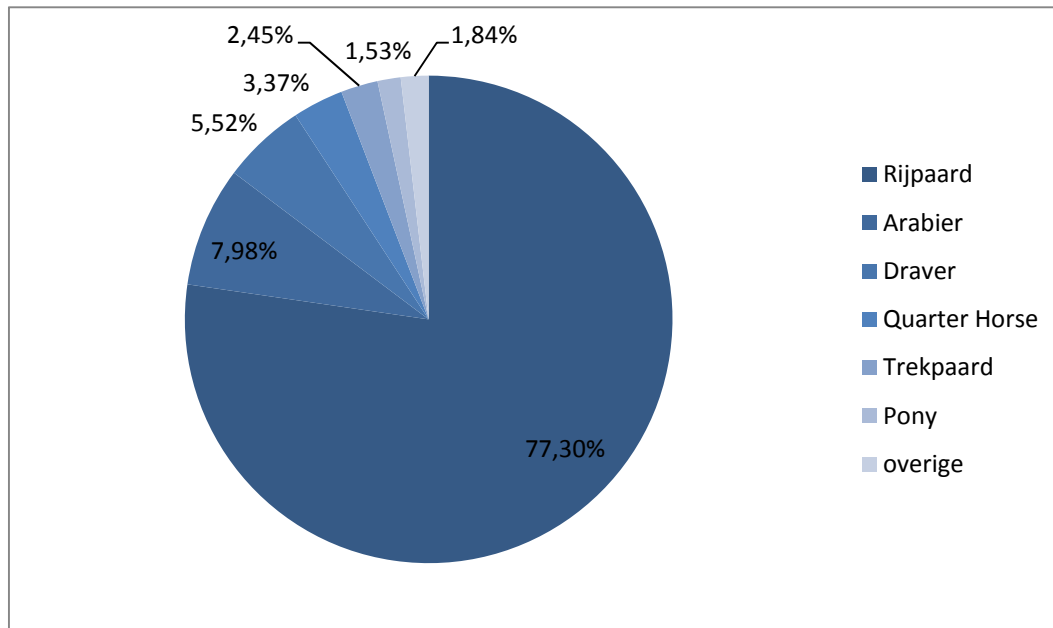
2.4 Inseminatie

Jaarlijks geven de centra cijfers door met betrekking tot de inseminaties die uitgevoerd werden op het centrum. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de inseminaties uitgevoerd bij de merriehouders thuis niet opgenomen zijn in de resultaten.

2.4.1 Aantal ingezette hengsten

In 2011 werden er in totaal 652 verschillende hengsten ingezet op de centra, dit wil zeggen dat van deze hengsten merries werden geïnsemineerd op de centra. Deze hengsten waren niet allemaal fysiek aanwezig op de centra. Dit aantal is gelijkaardig aan het aantal in 2010. In dat jaar werden er namelijk merries geïnsemineerd van 651 verschillende hengsten.

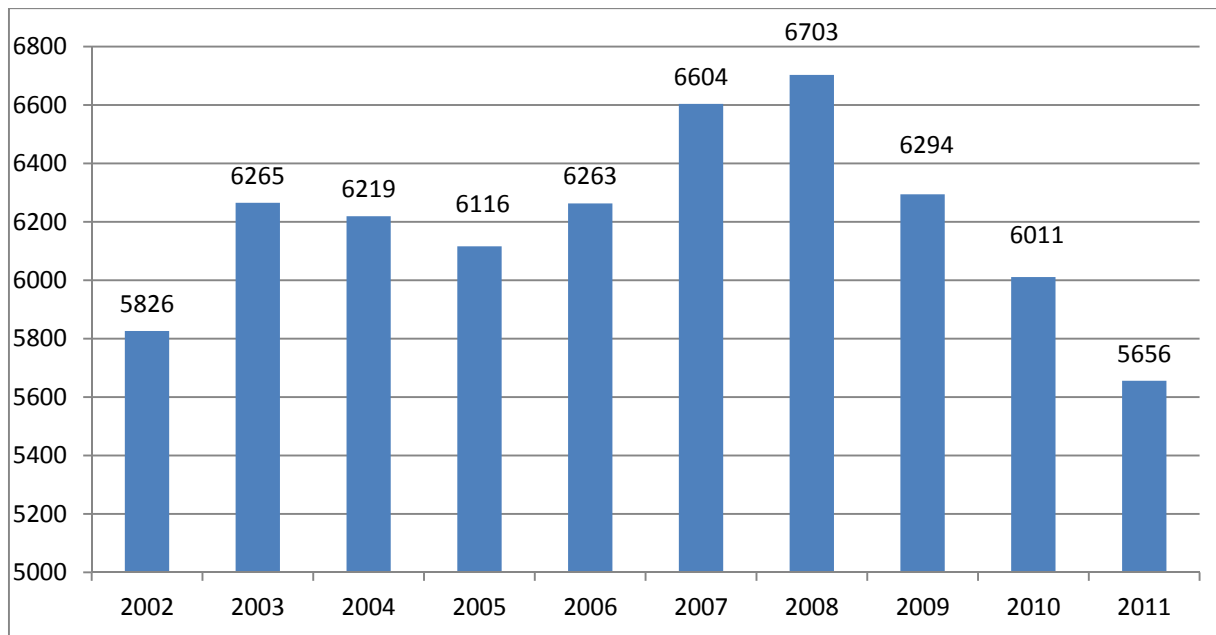
In de onderstaande figuur 6 wordt het aantal actieve hengsten getoond per type/ras. Het merendeel van de ingezette hengsten zijn rijpaarden zoals beschreven in paragraaf 2.3.1. De term overige in figuur 6 omvat de rassen Andalusiër, Arabo-fries, Friese paard, IJslander, Lipizzaner en Lusitano.

Figuur 6. Aantal ingezette hengsten per type/ras

2.4.2 Aantal geïnsemineerde merries

Er werden in totaal 5.656 merries geïnsemineerd op de erkende centra. In vergelijking met 2010 is er een daling van 5,91% vast te stellen waardoor de stijgende trend sinds 2005 is beëindigd. Dit is bovendien het laagste aantal geïnsemineerde merries sinds 2002 (figuur 7).

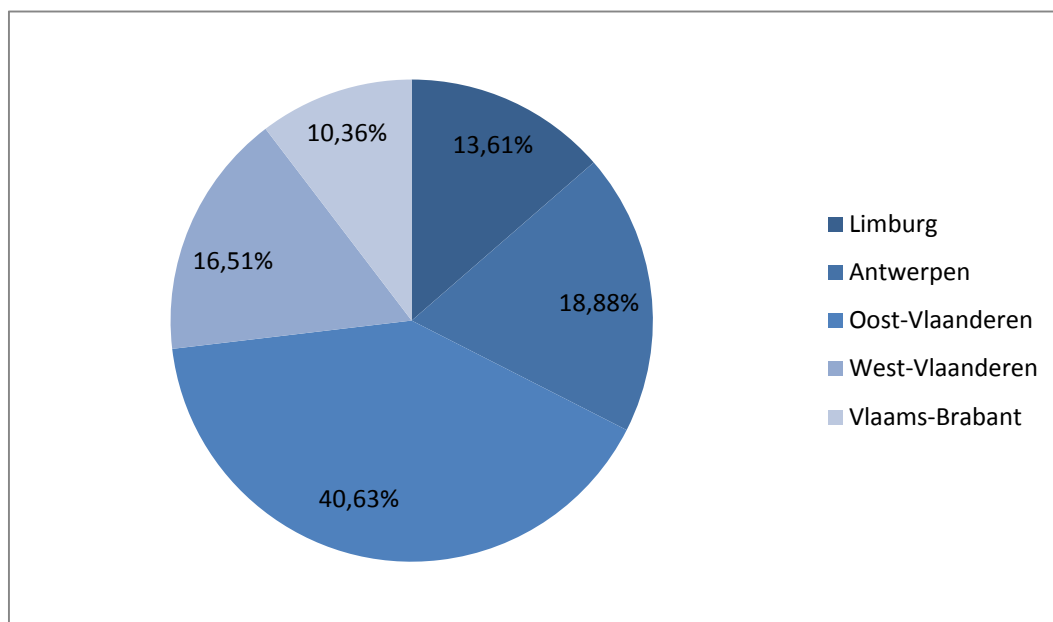

Figuur 7. Evolutie van het aantal geïnsemineerde merries

In 2011 was het aantal geïnsemineerde merries verdeeld over 76 erkende centra zodat er gemiddeld 74 merries per centrum werden geïnsemineerd. Ook hier is er veel variatie tussen de centra. Een aantal centra hadden slechts 1 merrie geïnsemineerd. Er waren 7 centra die meer dan 200 merries insemineerden: 3 in Oost-Vlaanderen, 1 in Antwerpen, 1 in Vlaams-Brabant, 1 in Limburg en 1 in West-Vlaanderen.

2.4.3 Verdeling per provincie

De verdeling van het aantal geïnsemineerde merries over de verschillende provincies is weergegeven in onderstaande figuur 8. Het grootste aantal inseminaties wordt uitgevoerd in Oost-Vlaanderen.

Figuur 8. Verdeling van het aantal geïnsemineerde merries per provincie

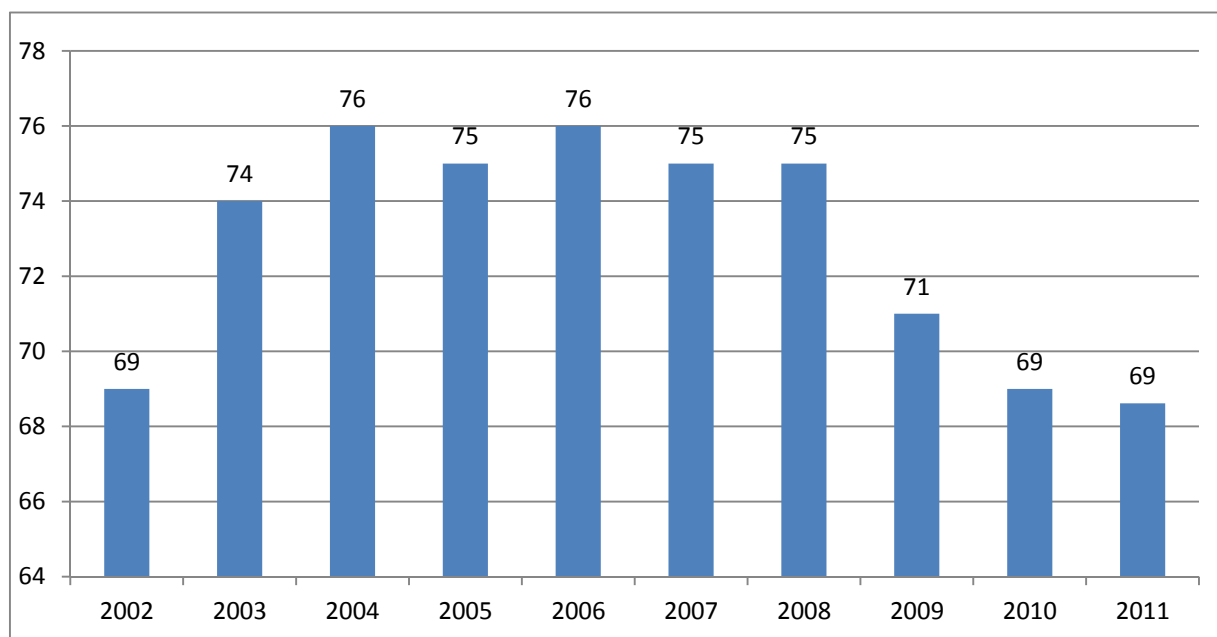
Tabel 5 geeft het gemiddeld aantal inseminaties per centrum weer voor de verschillende provincies. Hierbij werd enkel rekening gehouden met centra waar in 2011 een inseminatie-activiteit plaats vond. In Oost-Vlaanderen wordt het hoogste aantal inseminaties uitgevoerd per centrum terwijl dit het laagste is voor Antwerpen.

Tabel 5. Gemiddeld aantal geïnsemineerde merries per centrum, per provincie

Provincie	Aantal centra	Aantal geïnsemineerde merries	Gemiddeld aantal merries per provincie
Limburg	15	770	51,33
Antwerpen	23	1.068	46,43
Oost-Vlaanderen	19	2.298	120,95
West-Vlaanderen	11	934	84,91
Vlaams-Brabant	8	586	73,25
		Gemiddeld:	74,42

2.5 Drachtigheidsresultaat

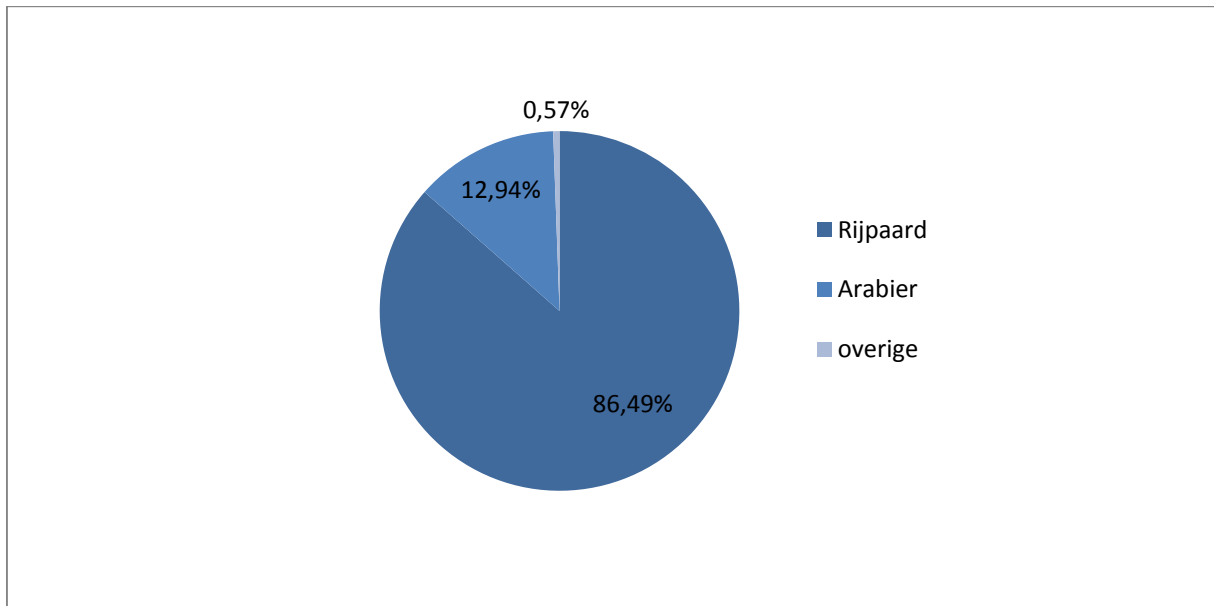
In 2011 was 68,64% van de merries, die geïnsemineerd werden op de centra, drachtig op het einde van het seizoen. Hierbij dient opgemerkt te worden dat van 9,64% van de merries het resultaat van de inseminaties niet gekend was. In 2010 was dit nog 15,42% (figuur 9). De centra werden in 2011 dus beter geïnformeerd door de merriehouders over het resultaat van de inseminaties.

Figuur 9. Evolutie van het drachtigheidsresultaat

2.6 Embryotransplantatie

In 2011 werden er embryo's gewonnen van 703 donormerries op 13 centra. Deze merries waren hoofdzakelijk rijpaarden (figuur 10). Ten opzichte van 2010 is er sprake van een stijging met 18% van het aantal donormerries, waarmee het aantal terug in de buurt komt van het aantal donormerries in 2009 toen er van 750 merries embryo's werden uitgespoeld.

Figuur 10. Aantal donormerries per ras/type

De term overige in figuur 10 omvat Quarter Horse, Friese paard en Lipizzaner.

Op de erkende centra werden in totaal 1.426 embryo's gewonnen. Dit is een stijging van 34,84% ten opzichte van 2010.

Er werden in 2011, 1.389 embryo's ingeplant bij draagmerries op 10 erkende centra waarvan uiteindelijk 934 draagmerries drachtig bleken te zijn, oftewel 66,02%. Dit resultaat is een daling ten opzichte van 2010 toen 71,90 % van de draagmerries drachtig was op het einde van het seizoen.

3 ROL VAN HET DEPARTEMENT LANDBOUW EN VISSERIJ

3.1 Fokkerij - stamboekwerking

De Vlaamse overheid verleent steun aan de fokkerijsector paard in Vlaanderen:

- door het erkennen van een coördinerende vereniging alsook het erkennen van verschillende verenigingen voor het bijhouden van stamboeken;
- door het toezien op de correcte uitvoering van de fokprogramma's door de erkende organisaties;
- door het subsidiëren van prestatieonderzoeken van rijpaardhengsten. In samenwerking met de KULeuven wordt een Genetische Springindex berekend voor hengsten. Dit is een schatting van de erfelijke aanleg van sportpaarden voor springwedstrijden;
- door het subsidiëren van kosten verbonden aan stamboekwerking;
- door het subsidiëren van projecten die innovatie en kwaliteitsverbetering beogen in de fokkerij.

3.2 Fokkerij – centra voortplantingstechnieken paard

De afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling van het Departement Landbouw en Visserij volgt de correcte werking op van de erkende centra voor voortplantingstechnieken bij paarden. Minstens één keer per jaar bezoekt een ambtenaar van de afdeling deze centra. Daarbij wordt nagegaan of het centrum in staat is om sperma en embryo's van hoge kwaliteit te winnen en op te slaan en of voldaan is aan alle zoötechnische en administratieve voorwaarden.

4 BESLUIT

Er is dit jaar een duidelijke terugval zichtbaar in de activiteiten die uitgevoerd worden op de erkende centra voor voortplantingstechnieken bij paarden. In 2010 was de economische crisis reeds licht voelbaar in de paardensector maar in 2011 zijn de gevolgen al sterker zichtbaar. De sector merkt dat de handel in jonge paarden sterk achteruit gegaan is en dit laat zich ook voelen in de fokkerij. De terugval is zowel te zien in een daling van het aantal gewonnen dosissen, ondanks een stijgend aantal hengsten, alsook in een daling van het aantal inseminaties uitgevoerd op de centra.

De afgelopen jaren kwam de Belgische paardenfokkerij meermaals positief in het nieuws mede dankzij de uitmuntende resultaten van verschillende Belgisch gefokte springpaarden. Dit geeft aan dat de paardenfokkerij in ons land, waar ook de erkende centra een belangrijke rol in spelen, zichzelf één van de beste ter wereld mag noemen.

FIGURENLIJST

Figuur 1. Evolutie van het aantal erkende centra in Vlaanderen.....	5
Figuur 2. Verdeling van de erkende centra in Vlaanderen	5
Figuur 3. Actieve hengsten aanwezig op de centra voor spermawinning, per type/ras.....	7
Figuur 4. Evolutie van het aantal gewonnen dosissen sperma	8
Figuur 5. Evolutie van het aantal gebruikte en verzonden verse dosissen.....	8
Figuur 6. Aantal ingezette hengsten per type/ras	10
Figuur 7. Evolutie van het aantal geïnsemineerde merries.....	11
Figuur 8. Verdeling van het aantal geïnsemineerde merries per provincie	11
Figuur 9. Evolutie van het drachtigheidsresultaat	12
Figuur 10. Aantal donormerries per ras/type	13

TABELLENLIJST

Tabel 1. Overzicht van te erkennen activiteiten en bevoegde overheid	4
Tabel 2. Overzicht van de erkende activiteiten per provincie	6
Tabel 3. Gemiddeld aantal gewonnen verse dosissen per centrum, per provincie	9
Tabel 4. Aantal gewonnen rietjes diepvriessperma per provincie	9
Tabel 5. Gemiddeld aantal geïnsemineerde merries per centrum, per provincie	12

